

ایلات و عشایر کردستان

www.ketab.ir

مؤلف

سید عبدالحمید حیرت سجادی

انتشارات
دانشگاه
کردستان

سرشناسه: حیرت سجادی، عبدالمجید، ۱۳۰۷-
عنوان و نام پدیدآور: ایلات و عشایر کردستان / سید عبدالحمید
حیرت سجادی.
مشخصات نشر: سنجندج: دانشگاه کردستان، انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۴۰۹ص
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
شابک: ۹-۴۰-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
موضوع: ایلات و عشایر- ایران- کردستان- کردان- ایران-
Kurdistan-Iran-Nomads--Kurdistan (Iran: Province)-
History
شناسه افزوده: دانشگاه کردستان، انتشارات
رده‌بندی کنگره: DSR72
رده‌بندی دیوینی: ۹۵۵/۹۸۴
شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۳۵۱۷۷

ایلات و عشایر کردستان

مؤلف: سید عبدالحمید حیرت سجادی
ویراستار: سید برهان تفسیری
طراح گرافیک و ناظر چاپ: کورش عنبری
صفحه‌آرایی: آرزو انصاری
ناشر: انتشارات دانشگاه کردستان
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۴۰۰
شابک: ۹-۴۰-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۴۰۰۰۰ تومان

انتشارات
دانشگاه
کردستان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست

مقدمه اول

ز	مقدمه اول
ض	مقدمه دوم
غ	مقدمه ویراستار

فصل اول: کردها در گذر تاریخ

۱	۱- مادها
۲	۲- کردها در دوران هخامنشی
۳	۳- کردها در عهد سلوکی و اشکانی
۴	۴- کردها در زمان ساسانیان
۶	۵- قرون اولیه اسلامی: کردهای پارس
۸	۶- کردستان از ظهور اسلام به بعد

فصل دوم: سرگذشت کردستان و مردم آن

۱۳	۱- پیش درآمدی تاریخی
۱۴	۲- کرد و زبان
۱۶	۳- اخلاق در میان کردها
۲۰	۴- مهمانداری عشایر کرد
۲۳	۵- شجاعت کردها
۲۳	۶- مقام و شخصیت زن در میان کردها
۲۴	۷- دختر گرد
۳۰	۸- رشد تشیع در میان ایلات و عشایر
۳۳	۹- ایلات کرد به طور مطلق در مناطق کردنشین
۳۴	

۳۹ فصل سوم: جغرافیای توصیفی کردستان

- ۴۱ -۱- اوضاع جغرافیایی کردستان اردلان
- ۴۴ -۲- جمعیت
- ۴۵ -۳- شهر سنندج
- ۴۵ -۴- کوه‌های کردستان
- ۴۸ -۵- منابع آب

۵۵ فصل چهارم: دین

- ۵۶ -۱- دین
- ۵۶ -۲- مذهب
- ۵۷ -۳- سیر عرفان و تصوف در ایران
- ۵۸ -۴- سلسله‌های تصوف در کردستان
- ۶۰ -۵- دیانت و معتقدات کردها
- ۶۰ -۶- قدرت و نفوذ شیوخ در میان کردها
- ۶۲ -۷- مشایخ: مؤثر در آرامش سرحدات / در خدمت مردم

۶۹ فصل پنجم: حکام کردستان اردلان

- ۷۰ -۱- بنی اردلان
- ۷۲ -۲- تاریخ اردلان قبل از صفویه
- ۷۳ -۳- خاندان اردلان در دوره صفویه
- ۷۵ -۴- حکام اردلان در دوره افشاریه
- ۷۶ -۵- حکام اردلان در دوره زندیه
- ۷۷ -۶- حکام اردلان در دوره قاجاریه
- ۷- حکومت شاهزاده فرهاد میرزا معتمدالدوله (۱۲۸۴-۱۲۹۱ ق.)
- ۸۳ -۸- مرحوم حاج فخرالملک
- ۸۵ -۹- مقایسه رفتار حکام اردلانی با معتمدالدوله فرهاد میرزا
- ۹۱ -۱۰- حکام کردستان پس از شاهزاده معتمدالدوله فرهاد میرزا

۹۹ فصل ششم: عشایر و ایلات و طوایف کرد

- ۱۰۰ -۱- سکنه و ایلات کردستان
- ۱۰۱ -۲- فهرست ایلات و طوایف کرد و مشخصات هر یک از آنها

فصل هفتم: عشایر و طوایف دیواندره

- ۱۱۷
۱- اوضاع عمومی دیواندره
۱۱۸
۲- عشایر و طوایف دیواندره
۱۲۱
۳- تاریخچه مختصری از سوابق هر طایفه
۱۳۵
۴- اسناد عشایری دیواندره
۱۴۰

فصل هشتم: عشایر و طوایف سقز

- ۱۴۹
۱- اوضاع عمومی سقز
۱۵۱
۲- طوایف و عشایر سقز
۱۵۳

فصل نهم: عشایر و طوایف بانه

- ۱۸۵
۱- اوضاع عمومی بانه
۱۸۶
۲- عشایر منطقه بانه
۱۸۷

فصل دهم: عشایر و طوایف مریوان

- ۱۹۷
۱- جغرافیای توصیفی شهرستان مریوان
۱۹۸
۳-۱- جنگل ها و مراتع
۲۰۳
۲- عشایر منطقه مریوان
۲۰۷

فصل یازدهم: عشایر و طوایف اورامان (هورامان) و جوانرود

- ۲۲۵
۱- اوضاع عمومی اورامان تخت
۲۲۶
۲- روستاهای اورامان تخت
۲۲۹
۳- اورامان تخت: مباحثی تکمیلی
۲۳۲
۴- ایلات و طوایف اورامان تخت
۲۳۶
فصل دوازدهم: عشایر و طوایف کامیاران
۲۶۷
۱- اوضاع عمومی کامیاران
۲۶۸
۲- عشایر منطقه کامیاران
۲۶۹

فصل سیزدهم: عشایر و طوایف بیجار (گروس) و قروه

- ۲۸۱
۱- اوضاع عمومی بیجار
۲۸۲
۲- عشایر و طوایف بیجار (گروس)
۲۹۱
۳- اوضاع عمومی قروه و عشایر آن
۲۹۲

مقدمه اول

حمد و ستایش سزاوار خداوندی است که مجموعه جهان را از نیستی به هستی آورد و قانونی کلی برای نظم کائنات ثوابت و سیارات و استمرار حیات کلیه موجودات، وضع نمود، و راهنمایی برای ارشاد و هدایت انسان‌ها در چگونگی زندگی و رعایت قوانین الهی فرستاد و بعضی را بر بعضی برتری داد و آنان را اولوالعزم نام کرد، درود نامحدود بر همه آنان باد.

این کتاب را که پیش‌رو دارید از حیث حجم مطالب و عکس و اسناد و سوابق، تقریباً نصف کتابی است که در سال ۱۳۷۳ به خواست استانداری کردستان و به فرمان و ابلاغ ریاست دانشگاه کردستان، در سطح وسیع و گسترده، برای استانداری تهیه و تنظیم نمودم. اما به دلایلی چند تلاش‌های بنده در این مرحله ناکام ماند و کتاب در کنجی به فراموشی سپرده شد. از جمله این دلایل می‌توان به تغییر مشی سیاسی، هزینه‌های زیاد در پیشبرد اهداف در نظر گرفته شده و شاید غیرممکن بودن بازگشت به فضای تاریخی گذشته اشاره کرد. پس از گذشت چند سال از جناب آقای رمضان زاده استاندار دلسوز و صادق و خوش‌نیت و پاک‌دامن کردستان تقاضا نمودم امر فرماید، نسخه‌ای از این کتاب را برای چاپ و در دسترس مردم نهادن آن، در اختیارم قرار دهند. این کار عملی شد و مدتی هم صرف حک و اصلاح و حذف قسمت‌های اضافی گردید.

برای انجام این پژوهش، طی مدت سه ماه در مناطق عشایری مریوان، اورامان، سقز، بانه، دیواندره، کامیاران و بیجار رفت و آمد داشته‌ام. در اکثر روستاها با اشخاص سالخورده و کسانی که مستقیماً با خوانین و رؤسای عشایر سروکار داشته و در تماس بوده‌اند و نیز با کسانی که به وسیله این اشخاص به نحوی مورد ستم و آزار و بی‌حرمتی قرار گرفته‌اند و هم با ملاها و پیش‌نمازهای مساجد آبادی‌ها و

در برخی جاها با خان‌های باقیمانده در روستای محل سکونت خود و رؤسای عشایری که در شهرهای سقز و بانه و مریوان و دیواندره و سنندج اقامت دارند، مصاحبه نموده‌ام که تمامی آن سؤال و جواب‌ها در هشت نوار کاست ضبط شده و موجود است. این کاست‌ها حاوی اعترافات و افشاگری‌های رقت‌آور، اجحافات، ظلم و ستم‌های ناروا و غیرقابل‌باور، از تجاوزات و تعدیات ملاک آبادی، رؤسا و خوانین ایلات و عشایر است؛ که بسیاری از آن‌ها مناسب درج در کتاب حاضر نبوده است. لذا با حذف و اصلاح و تجزیه و تحلیلی قابل قبول، نتیجه‌گیری کرده و حاصل کتاب را جمع‌بندی نمودم.

کشاوریان و رعایا از یوغ ستم مالکان و نمایندگان و مباشرین ستمگران و سران عشایر جابر و ستمگر، به‌عنوان مختلف تجاوزگر و بی‌فرهنگ نجات‌یافته بدون دردسر صاحب آب و زمین و کشت و زرع و خانه و کاشانه در روستا و شهر شده اکنون دارای تراکتور و ماشین بذرافشانی و کمباین شده و اتومبیل‌های آخرین میسستم و گران قیمت را زیر پا دارند و فرزندان‌شان در بهترین شرایط در دانشگاه‌ها به تحصیل سرگرم‌اند. اما به شکرانه این همه نعمت خدادادی، اکثر و غالب آنان از درآمد هنگفت سالانه‌شان حاضر به پرداخت زکات شرعی نیستند!! (کشاوریان و رعایا) اعتقاد کامل داشته باشند که هیچ‌کس بدون خواست خدا نمی‌تواند در رفاه و آرامش باشد. همه این‌ها به خواست خداست، که هرچند گاهی قدرت حکومت و مملکت‌داری را به اشخاصی تفویض می‌کند و بعد به دیگری منتقل می‌نماید به مصداق مثل معروف «هرکسی پنج روز نوبت اوست». در این میانه‌ها، اشخاصی در پایین‌ترین پله اقتدار قرار می‌گیرند. اگر هر کس، از وزیر و وکیل و استاندار و فرماندار و شهردار و مالک و بازاری گرفته تا طبقات پایین‌تر، در حد خود وظایف شرعی و قانونی خود را مراعات کرده و بدان‌ها عمل کند و خدمتگزار مردم باشد و به حقوق کسی تجاوز نکند خدای تعالی را نسبت به خود و خانواده و نوه و نتیجه‌اش مهربان می‌یابد.

آنانی که فریب زرق و برق دنیا را خورده، از مقام و شخصیت ظاهری خود سوءاستفاده کرده، به ظلم و زور و رشوه‌خواری و گران‌فروشی و اذیت و آزار مردم می‌پردازند، دیری نباید که خشم خدا را لمس کرده و به‌عنوان مختلف خود و زن و فرزندان‌شان درخطر افتاده به مرض‌های مهلک و احياناً تصادف توأم با تلف شدن و نقص عضو و «ثروت بادآورده را از دست داده» به سیه‌روزی و بدبختی و دربه‌دری خواهند افتاد.

۱ مردم سنندج بعضی از خانواده‌های بزرگ و ملاکین سنندج را به خوبی می‌شناسند که در منزلشان زندان با انواع وسایل شکنجه از قبیل پابند، کتف بند و یوغ را برای تنبیه رعایای سرکش خود داشتند، خصوصاً خانواده بزرگی که در اطراف دیواندره املاک داشتند.